Bediüzzaman zulüm, baskı ve istibdadı reddetti

Çağın afeti teröre Said Nursî'den çözümler.

Bediüzzaman totaliter, baskıcı rejimleri hiçbir zaman kabul etmemiş ve karşı çıkmıştır. Ulus devlet anlayışını, zulmü, baskıyı ve otoriter bir devlet idaresini doğurduğundan dolayı reddetmiş, hürriyeti "imanın hassası" sayarak, özgürlüğe vurgu yapmıştır.

I- GENEL ANLAMDA PROBLEMİN BELİRLENMESİ

Öncelikli olarak temel hak ve özgürlüklerin tanınmamasından kaynaklanan, dozu zaman zaman artan ve azalan oranlarda tüm vatandaşların, özelde de daha ağır bir şekilde, Güneydoğu'da yaşayan vatandaşlarımızın "insan hakları" sorunu vardır.

Temel hak ve özgürlükleri dünyada kabul görmüş bir anlayışla üç ana başlık altında toplamak mümkündür: Kişinin hak ve özgürlükleri, sosyal ve ekonomik haklar, siyasal haklar.

Hak ve özgürlüklerin Türkiye Cumhuriyeti genelinde bütün vatandaşlarımız açısından tanınmasında problemler yaşanmıştır, ancak özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Kürt vatandaşlarımıza yönelik, temel hak ve özgürlüklere ilişkin ihlaller daha ağır ve zaman zaman kasıtlı olmuştur.

Bölge halkı, hayat hakkı, kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı, kişi özgürlüğü ve özellikle güvenliği, konut dokunulmazlığı, yerleşme ve seyahat özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce ve kanaat özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, özellikle basın ve yayın özgürlüğü, toplantı hak ve özgürlüğü, mülkiyet hakkı gibi temel haklardan, yıllarca tamamen veya kısmen yoksun olarak yaşamıştır.

Yine sosyal, siyasal, kültürel hak ve özgürlüklerin, eğitim ve öğretim hakkı (özellikle ana dilde eğitim), sağlık, çevre ve konut hakkı, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması, sanatın ve sanatçının korunması, seçme ve seçilme, siyasî faaliyetlerde bulunma gibi hakların lütuf gibi "Şunu da alın ve susun" anlayışı ile insanların canlarından bezdirilerek verilmesi veya geç verilmesinden kaynaklanan, özel bir redçi anlayışın ürünü olarak gelişen bir "Kürt" problemi vardır.

Bu problemi, Türkiye'deki problemden ayrı olarak düşünemeyiz, problemin belirlenmesi de Türkiye'deki problemli yapıdan ayrılarak belirlenemez. Türkiye'de "devletin idaresi" anlamındaki rejim problemi çözülürse, ona bağlı olarak Güneydoğu Anadolu'daki Kürt problemi de sona erecektir.

Bediüzzaman problemleri tanımlarken İslâmî literatürü esas almış ve seküler, ulus-devlet anlayışının ürünü olan, etnisite çağrışımı yapan kelimeleri kullanmamıştır. Yazdığı Risalelerde problemler insan temelinde ele alınmıştır. Türkiye'nin veya dünyanın herhangi bir yöresinde hakları ihlâl edilenlerin haklarını savunmayı kendisine vazife olarak bilmiş ve savunmuştur. Kendi yetiştiği topraklardaki zulme, şiddete, cahilliğe, bu anlamdaki hak ihlâllerine de, şahsen maruz kaldığı baskılara rağmen karşı çıkmıştır. Belli bir bölgede yaşayan insanların sorununa değil, evrensel anlamda insanı merkeze alarak, insanlığın sorunlarına dikkat çekmeyi tercih etmiştir.

Bediüzzaman imanı ve İslâmı bütün dünyaya anlatmaya çalışan bir İslâm âlimidir. Dolayısıyla bütün insanlara hitap eder. Bunun içindir ki, problemleri Kürtlerin, Lazların, Çerkezlerin, Zazaların... hakları diye ayırmamış, kim olursa olsun, insan olması dolayısıyla hakları ihlâl edilmiş ise, bu ihlâllere karşı çıkıp hakları savunmuş ve ayrım yapmamıştır. Evrensel anlamda hukuk anlayışı da ayrım yapmaksızın "insanın" haklarını savunmayı amaç edinmiştir. Böyle bir anlayış problemin halledilmesine de pozitif bir katkı sağlamaktadır. Ayrıştırıcı değil, kucaklayıcı bir anlayışı temsil etmektedir.

II- PROBLEMİ DOĞURAN ETKENLER

A- TARİHÎ BOYUTU

Cumhuriyetin tek parti döneminde, ulus-devlet anlayışının bir sonucu olarak Kürtler üzerinde uygulanan dinî ve etnik baskı sonucu 1924-1938 yılları arasında Kürt bölgelerindeki aşiretler tarafından 20 büyük ayaklanma vuku bulmuştur. Bu dönemde homojen bir ulus oluşturma gayretinde olan resmî ideoloji, Türk-Kürt ayrımının keskinleşmesi için bilerek ve isteyerek fâhiş hatalar yapmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki dış tahrikler ve karşı devrim endişesine karşı oluşan korunma içgüdüsü, Türk-Kürt ilişkisinin bozulmasında belirleyici etken olmuştur. 3 Mart 1925 tarihinde kabul edilen Takrir-i Sükûn Kanunu ile Diyarbakır ve Ankara'da kurulan İstiklâl Mahkemelerinin yargılayıp mahkûm ettiği insanlar, bölgede tanınmış olan ve "irticaî faaliyette bulunmak"la suçlanan çok sayıdaki aşiret lideri idi ve bu dâvâlar binlerce insanın idamı ile sonuçlanmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra devletin idaresine hâkim olan ulus-devlet anlayışı, Kürtlerle ilgili tüm tarihî ve sosyolojik araştırmaları önlemiş; ölü dillerin öğretilmesi için filoloji bölümleri açtıran bu zihniyet, yaşayan bir dil olan ve binlerce insan tarafından konuşulan Kürtçenin öğretilmesini yasaklamıştır.

Bu anlayış, çok partili dönemde de devam etmiş ve 1980'lerin başına kadar "Kürdüm" demek yasaklanmış, Kürtçe diye bir dilin varlığı inkâr edilmiş, yokluğa mahkûm edilmiştir. Kürtçe Türkçenin bir lehçesi sayılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ile onun mirası üzerine kurulmuş bir devlettir. Osmanlı İmparatorluğu, saltanatla yönetilen ve halifeliği temsil eden bir devlet yapısına sahipti. Dünya üzerindeki Müslümanların bağlı olduğu ve onları temsil eden halifelik Yavuz Sultan Selim'den sonra Osmanlılara geçmişti. Bu özelliklere sahip bir imparatorluğun mirasçısı olarak ortaya çıkan Türkiye Cumhuriyeti, Fransız ihtilâlinden sonra ortaya çıkan, sâri bir hastalık gibi her tarafa yayılan, her ırkın bağımsızlığını savunan, devlet anlayışı olarak ulus devlet yapılanmasını kabul

eden bir anlayışın etkisiyle dizayn edilmiştir.

Genel olarak ulus devlet, “ulusunu oluşturmuş devlet” şeklinde ifade edilmektedir. Ulus-devlet, vatandaşlıkla etnisite veya kültürün örtüştüğü devlet biçimidir. Burada ulus ya etnik bakımdan türdeş bir toplumdan oluşacaktır veya toplum asimilasyon (kültürel eritme) yoluyla türdeş kılınacaktır. Yani ulus ya sadece aynı etnisiteden gelen insanlardan oluşacak ya da baskın, dominant etnisite esas alınarak, azınlık durumundaki diğer etnisiteler asimile edilecektir. Bunu katı biçimde uygulayanlar, Türkiye’de Türkleşmeyi kabul etmeyen Kürtlerin mübadele yoluyla Irak’taki Türklerle değiştirilmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir.

Ulus devlet, niteliği itibariyle, etnik temelde tekil ve totaliter olmak zorundadır. Merkezî, üniter bir yapı içinde, dominant kimlik dışında kalan tüm kimlikleri dışlamak ve onları tanımamak, hakim etnik grup içinde onları asimile etmek ulus devletin olmazsa olmazıdır. Bu durumun doğal sonucu olarak, dışlanan etnik ve dinî gruplar da bir süre sonra, “benlik” ve “kimlik” mücadelesi vermektedir.

Ulus devlet her şeyi kendisinin “yarattığını” söylemekle adeta Allah’a mahsus sıfatlar ile kendisini yüceltmektedir. Devlet kendisini de toplumun “yegâne yaratıcısı” olarak görmektedir. Çünkü devlet toplumun kültürünü, dinini, ahlâkını, dilini, âdetlerini belirlemekte ve toplumu biçimlendirmektedir. Yani vatandaş bir devletin varlığı ile kendi varlığını bulabilmektedir. Nitekim kendimizi tanımlarken, bir devlete ait vatandaş olarak kendimizi tanımlıyoruz: .....devletinin vatandaşı. Burada, insan devlet için vardır mantığı işlemektedir. Ulus devlet yapılanmasında devlet herkesin kendisi için çarpışıp ölmesini, şehit olmasını istemekte ve kendi varlığını kutsamaktadır.

Bütün aşınmalara rağmen, halen ulus devlet merkezli, yani milliyetçiliğin özünü oluşturduğu bir uluslar arası sistemde yaşıyoruz. Irkçılık, ulus devletler için vazgeçilmez bir araçtır. Özellikle azınlıktaki etnik grubu her zaman için yutmakla vazifelidir, bu mücadele ile ayakta durmaktadır. Hatta ulus devletler ırkçılığın ateşi ve rüzgârı ile kendi ırk ateşlerinin kor ateş haline gelmesini sağlamaktadırlar.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, kuruluş aşamasında, Fransız devlet yapılanmasından da etkilenerek, ulus devlet anlayışı ile bina edilmiştir. Ulus devlet yapılanması ile Türk ırkı yüceleştirilip Kürtler ve diğerleri ötekileştirilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarının önemli ve kudretli Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt şöyle der: “Benim fikrim, kanaatim şudur ki, bu memleketin kendisi Türk’tür. Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmak, köle olmaktır.” İşte Cumhuriyetin ilk dönemlerinde başlayıp, çok partili dönemde de devlet bürokrasisi eliyle bu anlayış hâkim olmuştur. Özellikle darbe dönemlerinde bu anlayış zirve yapmıştır.

Bütün bunlara rağmen, 1980’li yıllara kadar Türk- Kürt ayrışması, ciddî anlamda devlet bürokrasisi tarafından yürütülmekle birlikte, yine ciddî anlamda iman hizmeti yürüten Bediüzzaman’ın gayretlerinin de etkisi ile açılmış olan yaranın pansumanları yapıldığı için, toplum bunu pek hissetmemiştir.

1980’li yıllardan sonra PKK hareketinin, 12 Eylül 1980 ihtilâliyle bilhassa Diyarbakır Cezaevlerinde Kürt vatandaşlara uygulanan faşizan uygulamaların bir sonucu ve tepkisi olarak, Kürt hareketinin nüveleri bu atmosferde filiz vermeye başlamıştır. Nitekim bu hareket daha sonra Diyarbakır-Lice-Fis Ovası’nda ete kemiğe bürünerek, 35 yıldır Türkiye’nin başını ağrıtan ayrılıkçı ve etnisiteye dayalı heyula bir örgüte dönüşmüştür.

Bediüzzaman totaliter, baskıcı devlet rejimlerini hiçbir zaman kabul etmemiş ve karşı çıkmıştır. Osmanlı imparatorluğu döneminde saltanata karşı meşrûtiyeti savunmuş ve meşrûtiyetin İslâmın özüne uygun olduğuna dört mezhepten deliller getirmiştir. Meşrûtiyet rejimine geçişten dolayı İslâmın zaafa uğrayacağını düşünen Doğudaki insanlara, bütün Güneydoğu’yu dolaşarak hürriyet ve meşrûtiyet dersleri vermiştir. Buradaki halkla aralarında geçen soru-cevap konuşmalarını da Münâzarât isimli eserinde neşretmiştir.

Bu eserinde otoriter ve totaliter rejimlerin, istibdadın, bütün kötülüklerin kaynağı olduğunu, insanlığı mahvettiğini, hakka değil kuvvete dayandığını, tek görüş ve düşünceyi ifade ettiğini, keyfî bir yönetim anlayışına yol açtığını, kötüye kullanmaya uygun bir zemin hazırladığını, zulmün temelini oluşturduğunu ve İslâmiyet’i de zehirlediğini ifade etmektedir.

Meşrûtiyet ve hürriyetin ise, bütün güzelliklerin kaynağını oluşturduğunu, milletin hâkimiyetini esas aldığını, kuvvete değil hakka dayandığını ve adaleti netice verdiğini, bütün etnisitelerin huzuru ve mutluluğu için lâzım olduğunu, insandaki insanî duyguları uyandırdığını, İslâmiyetin geleceğinin önündeki engelleri kaldıracağını, Asya kıt'asının kurtuluşunun vesilesi olacağını ifade etmiştir.

Bunları 1908-9'da söylemiş, yazmış ve halka izah etme konusunda kendisini vazifeli bilmiştir. Ulus devlet anlayışını, zulmü, baskıyı ve otoriter bir devlet idaresini doğurduğundan dolayı reddetmiş, hürriyeti "imanın bir hassası" sayarak, özgürlükçü sistemlere vurgu yapmıştır.

KÂZIM GÜLEÇYÜZ – ÖMER ERGÜN